

नवाः नां मुना

(नेवाः नां मुना)

मुनाकः
प्रेम साय्मि

पिकाक
अमृतमान शावय

नवाः नां मुना

(नेवाः नां मुना)

मुनाकः
प्रेम साय्मि

पिकाक
अमृतमान शाक्य

सफूया नां	नेवाः नां मुना
मुनाक	प्रेम साय्मि
पिकाक	: अमृतमान शाक्य
निक्वःगु खुसिइ	: निद्धःगु प्रति
नेपाल संवत्	१९३४
बु.सं.	२५५७
इशवी संवत्	२०१४
वि.सं.	२०७०
सफूया हामा	© च्वमि थः हे
कम्प्यूटर	विपिन कपाली
	९८४१८१९२५०
थाकू	सेवा प्रिन्टिङ्ग प्रेस,
	मिलनमार्ग, त्रिपुरेश्वर, येँ
	फोन : ४२६६४४३
मू	५०/-

जिगु मिखाय नां छु खः ?

नां मनूतयगु व्यक्तित्वलिसे ला व लुसि थें प्यपुनाः क्वातुगु स्वापू दयाचवनीगु छगू म्हसीका चिं (Identification) खः । उकिं मस्तयगु नां छुइगु धैगु तसकं महत्त्वपूर्णगु ज्या खः । नामं नं मनूया परिचय बियाचवंगु दयाचवनी । नां न्यने मात्रं हे न्हापां व मनू गज्याःम्ह खः धैगु खँ नां न्यंम्हेसिया मनय् छगूकथं हुयामवनीगु अमित छाप वा प्रभाव लानाचवनी । उकिं भीगु म्हसीकाकथं दुगु भीगु संस्कृति, भाषा, जाति लिसे भ्यलेपुंगु नां छुनाबिल धाःसा नामं हे व मनू सु खः धैगु खँ क्यनाबी ।

भीसं मस्तय् नां छुइबलय् अज्याःगु नां ल्ययेमाः गुगु नां अप्वःसिनं मन्यनिगु, मछ्यःनिगु जुइमाः । गुकिं यानाः वयागु नांया विशेष महत्त्व दयाचवनी । छायाःधाःसा गुलिखय् मनूतय् राम, हरि, श्याम, कृष्ण, विष्णु, नारायण थें ज्याःगु नां जुयाचवनी । थज्याःगु नां लखलख मनूतय् दयाचवनीगुलिं अज्याःगु नामं मनूतय् गबलें गबलें अलमलय् याना बी यः । दसुया लागि 'राम' धैगु नां स्वम्ह प्यम्ह पासापिनिगु जुयाबिल धाःसा थःम्हं म्हयाम्ह पासा व खः ला ? उम्ह खः ला ? गुम्ह खः ? धैगु थुइके मफयाः पासापिं हे दापा जूवने फु ।

थौकन्हय् मनूतसें कर्पिनिगु नक्कल यानाः छगूकथं फेशन थें भ्वासिपहः पिकयाः न्हयःने लाःथे नां छुना हयाचवंगु दु । हिन्दी, मुस्मां, अंग्रेजी आदि अन्तर्राष्ट्रिय भासाया नां छुना वयाचवंगु दु । गथे कि— कृष्टल, पिङ्गो, पर्सिया, पेकिङ्ग, ओसन, एपोलो, स्पुत्निक, लूना, सिनेट, क्रिष्टी, रोष्टा, सोफिया, उरुसा, स्वेत्लाना, घमाशान, अमिज, खोकिन्द्र थें ज्याःगु नां तयेज्यूसा भीसं भीगु हे नेवाः पहः वःगु नां

तये मज्जुगु छाया ? छता खँ भीसं छु थुइकेमा: धा:सा न्हापां खुसिइ सुनानं मत:निगु नेवा: नां तयेबलय् न्हापां न्हापां भीत भचा गखँसे, मत्व:थें, मछिंथें (Odd) तायेफु । तर व हे नां भीसं गुलि गुलि छ्यलाबुला यानाहल, उलि उलि छ्य:लिसे ज्यलावनी, प्रचार जुइ, ल्वया वनी, यया वनी, छिना वनी । थ्व खँ धा:सा सत्य ख: । गथे कि भीसं छ्यला वयाचवनागु भित्तुना, मन्तुना, सुभाय, पलिस्था, मिजला, लहना, लकस, लसकुस, न्वचु व च्वसु थें ज्या:गु नेवा: खँगव:त न्हापां न्हापां छ्य:बलय् गुलिसिनं फक्को जिक्को आलोचना नं यात जुइमा: वा आलोचना फयेमाल नं जुइमा: । मत्व:थें, मछिंथें नं च्वन जुइफु । तर व हे खँगव: आ: गुलि बांला:, गुलि न्ह्यैपुसे यैपुसे च्वना: नेवा: पहलं भय् व्यू । थथे जुइगुलिं भीसं भीगु नेवा: भाय्या खँगव:धुकू बल्लाकेत फतिंफत्तले, दतिंदत्तले, मदुसा न्हूगु खँगव: दयेका:सां भीगु नेवा:खँगव: हे छ्यलायंकेगु कुत: यायेमा:, भीगु भासाय् द हे मदुगु जूसा जक मेमेगु भासां खँगव: त्यासा काये मालेफु । तर गुलिसिनं थ:गु नेवा: खँगव:धुकू त:मि जूसां नं बराय्चाया: वा भ्वासिपह: पिकया: नेवा:खँगव: मछ्यसे कर्पिनिगु भासाया खँगव: त्यासा का:जुइम्हेसित भीसं “मां मल्यू, बा:जु लीम्ह”, “मां मिया: च्य: न्याइम्ह” वा “न्हाय् ध्यना: सर्ग: स्वइम्ह”, “च्य: बुद्धिम्ह मनू” मधा:सा मेगु छु धायेगु ?

छता खँ, नांया बारे खँ ल्हायेबलय् धात्थें धायेमाल धा:सा नांमय् मिसा व मिजं धका: नं बांलाक ब्वथले मछिं । व हे छता नां थ:त य:सा मिसा वा मिजं निम्हेसितं छुइ मज्जुगु मखु, ज्यू । छाया:धा:सा भीगु समाजय् मिस्तय्गु नां गणेशकुमारी, कृष्णकुमारी, हरिकुमारी, सूर्यलक्ष्मी, रामदेवी, विष्णुदेवी छ्यलाचवंगु दुसा, अथे हे मिजंतय्गु नां नं देवीप्रसाद, कालीप्रसाद, लक्ष्मीप्रसाद, दुर्गादास, जमुनादास, चण्डिकाप्रसाद वा राधाकृष्ण नां छ्यला मचवंगु नं मखु,

नेवा: नां गुना (ख)

दु । उकिं जिं स्वये थन न्ह्यब्बयागु नेवाः नां मुनाय् च्वंगु गुगुं नां थःत यःसा काय्यात वा म्हाय्यात छुइ ज्यू थें जितः ताः । दसुया लागि गथे कि— लुमन्ति, निभाः, किचः, अजू, तय्जु, भावा, सिचु, लिचः, लिजः आदि नांत मिजं व मिसा निम्हेसित ल्वःगु भाःपिया च्वना ।

थ्व नेवाःखँग्वः मुनाय् जिं अप्वः यानाः नेपालभासा ह्यःमि अभिभावकपिसं 'थः मस्तय्त नेवाः' नां छुनाः स्कूलय् ब्वँकातःपिं मस्तय्गु नेवाः नां ल्हय्या कयागु दु । अथे हे हनेबहःपिं भाषा विज्ञपिं भाजु इश्वरानन्द श्रेष्ठाचार्य, भाजु सत्यमोहन जोशीपिनिगु खँग्वःधुकुतिं नं छुं छुं नेवाः नां ल्हय्या कयागु दु । उकिं वय्कःपिनिगु हःपालं हे जिं थ्व सफू पिकाये फुगुलिं वय्कःपिन्त जिगु आपालं सुभाय् बिया च्वना । नापं नगां तःफाः ल्वहंया भाजु पञ्चनारायण महर्जनं छुं नेवाः नां बियादीगुलिं वय्कःयात नं सुभाय् बियाच्वना ।

जि यःपिं ब्वमि भाजु मय्जुपिं । थ्व जिगु न्हापांगु कुतः खः । थुकिइ आपालं मगाःमचाः वा द्विविद्वं दयेफु, उकिया लागि क्षमा बियादी धैगु मनंतुना । उकिं छिकपिसं माःगु सल्लाह, सुभाव वा कुंखिना बियाः न्वानादिल धाःसा लिपाया कुतलय् थ्व स्वयां अभ् सुथांलाक्क वा ग्यसुग्यंक पिथनेगु लागि भलसाया नापनापं ग्वाहालि नं दइ धैगु दुनुगलनिसें आशा यानाच्वना ।

न्हापांगु पिथना

छिम्ह

प्रेम साय्मि 'यमि'

इवःछें, ख २-८८५, यें

ने.सं.१११७, पोहेलाथ्वः, मिलापुन्हि

निवत्तःगु पिथना - जिगु मन्तुना

भीगु देय्, संस्कृति, भाषा, जातिया म्हसीका (पहिचान) य् नांया तच्चक्कं तःजिगु भूमिका दयाच्चनी । गुगु नं जातिया थःथःगु मौलिकताकथं थःथःगु भाषाया संस्कृतिं भ्यलय्पुंगु विस्कं विस्कं नां दयाच्चनी । उगु नामं सःतेबल्य् वा फसय् थ्वइबल्य् उम्ह मनू ला थुगु जाति वा संस्कृतिया मनू वा व्यक्ति खः धकाः भीसं अःपुक हे सिइकाः वा थुइका कायेफइ । थौया आधुनिक इलय् विदेशी संस्कृति भीगु संस्कृतिइ अतिक्रमण यानाच्चबल्य् अथवा मनूतसैं विदेशी संस्कृतिया अन्धानुकरण यायेगु प्रवृत्ति तीव्ररूपं न्ह्यानाच्चंगु वा अप्वया वयाच्चंगु दु । यदि भीसं फुक्क फुक्क हे मेमेगु भाषा वा विदेशीतगु जक अनुकरण याना वनाच्चनेगु खःसा भविष्यय् भीगु थःगु धैगु म्हसीका (पहिचान) या ल्यंपुल्यं छुं हे ल्यनी मखु । अबलय् भीगु अस्तित्व नं तना वनेफु । थुगु इलय् यदि भीसं भीगु संस्कृतियात ब्वलंकाः ल्यंका तयेगु खःसा भीसं थःगु मांभाय्, जाति, संस्कृति पिल्हुइकथं थः मस्तय्गु नां छुइमाःगु आवश्यक खनेदु ।

उकिं थौं हे भीसं मनय् दुने चेतना दयेकाः, वाःचायेकाः फयांफक्को थः मस्तय्गु नां, फर्मया नां, साइनबोर्डया नां थःगु हे मांभासं तयेगु कुतः यायेनु ।

नेपालभासाया 'अप्सरा' वाःपौया सम्पादक पासा सुजीव वज्राचार्यया सल्लाहकथं ने.सं.१९९७ स जिं "नेवाः नां मुना" नामं बःचाधंगु म्हिचासफूकथं पिकयागु खः । वयां भिदैं लिपा ने.सं.१९२७ स पासा शान्तराज शाक्यजुं नं मेमेगु यक्को न्हून्हूगु नां दुथ्याकाः "नेवाः नां" या नामं मेगु सफूचा पिथनादिल । थुपिं निगुलिं सफूचात न्यायेगु मन्त । तर सफूया माग धाःसा भन भन अप्वया वःगु खनेदत । पसलय् सफू न्यायेगु मदुगु वाःचायेकाः जिं निगूगु

पिथनाकथं छुं छुं मेमेगु नं नां दुध्याकाः थुगु सफू पिकयागु जुल । जिं भाजु शान्तराज शाक्ययागु “नेवाः नां” सफुतिइ च्वंगु छुं भचा नांत नं ल्हाय्याः थुकिइ न्त्यब्वयागु दु । उकिया लागि जिं भाजु शाक्ययात दुनुगलनिसें सुभाय् बिसें आभार नं ब्यक्त यानाच्चना ।

थःथःगु नां लिपिं नं च्वयेगु ईच्छा याइपिनिगु लागि नेपाल लिपि मध्ये दकल्य् बांलाःगु कलात्मक रञ्जना लिपि नं थुकिइ दुध्याका बियागु दु । थुकिं छुं भचासां ग्वाहालि जुइगु भाःपिया । दकल्य् लिपा छति हे उसि मचासे अतिकं कुतः यानाः रञ्जना लिपि नापं तयाः थुगु नांघलः सफू कम्प्यूटर टाइप व डिजाइन यानादीम्ह पासा विपिन कपालीजुयात नं दुनुगलं सुभाय् मब्यूसें मगाः । अथे हे थुगु सफू छिगु ल्हातय् तक थ्यंकेत प्रकाशकया फुकक ज्या भाला कुबुयादीम्ह हनेबहःम्ह भाजु अमृतमान शाक्य, मिलन मार्ग, त्रिपुरेश्वर सेवा प्रिन्टिङ्ग प्रेसया ग्वाहालियात नं दुनुगलं च्वछ्या च्वना । थ्व सफुतिइ मिसापिनिगु ३६५ खँग्वः व मिजपिनिगु ४५५ खँग्वः यानाः मुक्कं ८२० नेवाः नां खँग्वःत दुध्याःगु दु ।
सुभाय् ।

ने.सं.११३४ सिल्लाथ्वः पुन्ति

प्रेम साय्मि
गोंगःबुँ - ४ ‘ख’, शान्ति टोल
फोन : ४३५४५६०,
मो.९८४९६९९३८२

पिकाकया धापू

भी सकसिगुं नितिं दकलय् सकलय् तःजिगु, अति यःगु धइगु हे मांदेय्, मांभाय् व थःत बुइकूम्ह मां खः । उकिं भी सकसिनं थःथःगु लागां, थःथःगु क्षमता व दृष्टिकोणं भी थः दुबलय् वा म्वानाच्चनागु इलय् हे मांदेय्, मांभाय् व मांया उन्नति विकास व भिं यायेगु नितिं थःम्हं फक्को चाक्को छुं न छुं अवश्य नं पूण्यधर्मया ज्या याना थकेमाः ।

थुकियागु हे भवलय् बुद्धधर्म व मांभाय् नेपालभासायात ब्वलंकाः न्त्यज्याका यंकेगु ज्याय् ज्ञानमाला भजन खलः, स्वयम्भूया धर्मपासा प्रेम साय्मिं मांभाय् नेपालभासाया “नेवाः नां मुना” सफूचा छगू पिथनेगु खँ न्त्यथनादीबलय् उकियात ग्वाहालि यायेगु ईच्छा जिगु नुगलय् दनावल । पासा प्रेम साय्मिं नं थाकुमचासें थःम्हं फक्को चाक्को बुद्धधर्म व नेवाः भाय्या सेवा याना च्वनादीगु दु । वय्कलं थुकथं सफू पिथनेत ग्वाहालि यायेगु अवसर जितः बियादीगुलिं जि तसकं लय्ताः । आसाया नापं विश्वास दु थ्व सफुतिं थः मस्तय्त नेवाः नां तयेत अवश्य नं ग्वाहालि जुइगु भलसा कयाच्चना । थ्व सफू सकसितं ज्या छ्यले दयेमा, थ्व हे जिगु दुनुगलं निसेंया मन्तुना व भित्तुना !

अमृतमान शाक्य

सेवा प्रिन्टिङ्ग प्रेस

मिलन मार्ग, त्रिपुरेश्वर, येँ

फोन : ४२६६४४३

ने.सं.११३४ सिल्लागाः श्रीपञ्चमी

नेवाः नां मुना (च)

मिसा मस्तयगु नां

रउजना आखः	नां	अर्थ
अङ्गह्यालि	अजःफुलि	गजूथें च्वंक भवाम्म चिंक ह्वइगु ब्यांचा स्वांथें च्वंगु चिची- पवःगु वँचुगु स्वां
अङ्गह्या	अजःस्वां	गजूथें च्वंक भवाम्म चिंक ह्वइगु ब्यांचा स्वां थें च्वंगु चिची- पवःगु वँचुगु स्वां
अङ्गमा	अजिमा	मां व अबुया नं मां
अङ्गया	अजिस्वां	लहराय् ह्वइगु तुयू म्हासु रंगया नस्वाःगु छताजि स्वां
अङ्गया	अजूस्वां	चैत्रनिसें जेठतक ह्वइगु गणेद्यःयात यःगु चिचीपवःगु छताजि स्वां
अङ्गगति	अजुगति	आश्चर्य
अराला	अतला	वनेमा, तुच्चा
अरालि	अतलि	वनेमा, तुच्चा

अनला	अनला	ने.सं.कथं अधिकमास मलमास
अनिला	अनिला	नमस्कार, अन्याये, भागियाये
अन्हिला	अन्हिला	अन्यायेगु ज्या
अन्तलि	अन्तलि	छताजि वाउँचा तरकारी
अजमिखा	अजमिखा	अजः उलातःगुथें ज्याःगु मिखा
अर्पण	अर्पण	दुन्ता, लःल्हायेगु
अमली (अमलि)	अमली (अमलि)	अमू, तराजु
अमेली	अमेली	सम्बोधन, हनाबना
अयलि	अयलि	हनाबना
अलना	अलना	?
अलखा	अलखा	जोगीतसें फीगु गःतां मदुगु कुर्ता लं
आखा	आखा	दबू ल्यूनेया समांक्था
आपवःस्वां	आपवःस्वां	लिली, वँचुगु कमल स्वां
आलय्	आलय्	जडिबूटी सिमा
आवरति (अजरावती)	आवरति (अजरावती)	लहरा वनीगु तुयू प्याजी रंगया स्वां
आरिला	आरिला	खाय्लय् च्वंगु ला

आशिका	आशिका	सुवाः, आशीर्वाद
इखा	इखा	प्यकुंलाःगु थाय्
इता	इता	दक्षिण, पारी, उखे
इताः	इताः	मत च्याकेत, बीत,
		चिकं वा घ्यलय्
		बुलातःगु का
इना	इना	गणेद्यः, वितरण, इनेगु
इबि	इबि	ईख, ईर्ष्या
इला	इला	समय, ई
इलिपु	इलिपु	वासःया प्रकार
इसु	इसु	म्ह वाईया मिनीगु
		वा स्याइगु अवस्था
		म्हय्खा पा
इचु	इचु	ताःहाकःगु खाः
इनालु	इनालु	माली, गथु
उभा	उभा	छताजि नस्वाःगु स्वां
उफोस्वां	उफोस्वां	ताल्जु, अमू
उमू	उमू	अजः
उलुपा	उलुपा	पूर्व दिशा
ओन्ता (वन्ता)	ओन्ता (वन्ता)	पःखालय् पिनातैगु
कंस्वां	कंस्वां	कंया कं दुगु माय्
		ह्वइगु छताजि
		स्वांया नां

कच्चा	कच्चा	हांगाबिंगा
कबला	कछला	ने.सं.कथं न्हापांगु ला (महिना)
कयः (कया)	कयः (कयो)	वाताचा, खोल्चा, बांलाःम्ह मय्जु
कथा	कन्था	गःपःया तिसा
कना	कन्ना	करुणा
कथा	कल्या	भम्बिया ल्हाःतय् न्त्याकीगु लुंया तिसा
कसला	कसला	चतं, पन्यू
किकिंया	किकिंपा	झःया छयनय् वा मतुकय् च्वंगु तिसा
किपला	किपला	किचः, छायाँ
किपा	किपा	तस्वीर
किपाल	किपालु	छायाँ
कुचला	कुचिला	छताजि बिखालु जडिबुटी
केतकि	केतकि	तुयूगु ध्वाः ध्वाः ह्वइगु छताजि स्वां
क्वमालि	क्वमालि	विनम्रता
क्वमिलु	क्वमिलु	विनम्रता
खिमिला	खिमिला	कृष्णपक्ष

गाँतला	गातिला	बसुन्धरा ब्रःया ब्रत च्वनेगु वा धलं दनेगु तृतिया तिथि
गुँडला	गुँजला	ज्वालामुखी
ग्रसला	ग्रसुला	धिसिमिसि धाः, स्यल्लाः
ग्रानब्रुं	ग्रानथकुं	दथुइ मिखाथें दुगु थीथी रंगं त्वइगु छताजि स्वां
घंगला	घंगला	सिमाय् त्वइगु घंगलाथें च्वंगु वँचुगु स्वां, घुंघुरु
चकना	चकना	ख्वाः चकंम्ह, चञ्चलम्ह मिसा
चकलि	चकलि	पिचाय् थानातःगु थल
चतफुलि	चतफुलि	वासः दयेके ज्यूगु छताजि स्वांया नां
चतुलि	चतुलि	तप्वःगु छताजि स्वांया नां
चन्ताः	चन्ताः	चञ्चला, च्वाकिं
चपुलि	चपुलि	घाँय् नापं दुगु चापाँय्
चमेलि	चमेलि	मालती स्वां, सुविदा स्वां

वलंवा	चलंचा	गोरेटो लं, छम्ह जक
वश	चस्वां	वनेज्यूगु लं
विहता	चिउता:	चमेली स्वां
वीत	चिति	वास्ता, चासो
वीवदा	चिरिक:	नस्वा:व:गु छताजि सिं
वीवमै	चिरिमै	चिधिक:म्ह
		चिधिक:म्ह केहेंचा,
		मैंचा
वील	चिलि	ग्वंग:या चुलि
वीसंवा	चुलिंचा	चमे, रुद्रघण्टी
वील	चुलि	मुना, ग्वंग:या वा
		भंग:या छयनय् च्वंगु
		ह्याउंगु पतिचिंगु ला,
		अंकुर, पालुवा
वुल	चुलु	पिच्चुसे, चुल्लुसे च्वंगु
वसना	चेसना	चेतना
वाकिं	च्वाकिं	चन्ता: ला:म्ह
		चञ्चलम्ह मिसा
वसना	छसरा	छधा:, छक्व:गु
वाय्या	छायेपा	समा:, श्रृङ्गार
जला	जला	ज्योति, प्रकाश,
		मिया ज:

झूताः, झिडताः	ज्यूताः, जिउताः	अजम्बरी, जीवनकाःछि
झींघां	जीस्वां	चमेली स्वां
झीयान	जीस्वान	चमेली स्वां
झल	जुलु	तःखालाय् भुलुभुलु वा छुलुछुलु सनीगु पहः
झली	जोली	ज्वः, जोडी
झुल्लस्य	ज्वजलपा	नमस्ते, बिन्ति
झला	ज्वला	ज्वाला, जल्ल थी, विरोध, विद्रोह विद्रोह
भतना	भतना	सालिक, प्रतिमा
भता	भवाता	भरना, भवाःलः, क्वब्बाःलः
भला	भवाला	लालिगुरांस
तकुयीं	तकुस्वां	ने.सं.कथं च्यागूगु महिना
तबला	तछला	आकाभाकां खनीगु, खंकीगु
तसुङ्ग	तय्जु	तुलजा भवानी
तलुङ्ग	तलेजु	मचाभासं द्यः, तिमिला
ताङ्गतादा	ताइभाबा	लक्ष्य, उद्देश्य
तातना	तातुना	

ताथ्वा	तायो	छताजि पुलां
नासुना	तासुना	क्वखायेगु तिसा
तिक्कि	तिकि	उद्देश्य, लक्ष्य
तिक्कति	तिकुति	फुति
तिमिला	तिमिला	छताजि की
तिरि	तिरि	चन्द्रमा
तिरि	तिरि	स्त्री, कला:
तिरि	तिला	चिकनं बुइगु, थायेगु,
		तिइगु, बसुन्धराया
		धलं दनेगु ब्रत
तिलिकता	तिलिकता	छताजि स्वां
तिसा	तिसा	तिलहिल, आभूषण
तुम्ला	तुम्ला	तिमिला, चन्द्रमा
तेल्ला:	तेल्ला:	थीगु मिखा
थकुं	थकुं	मिस्तयूगु नांया ल्यूने
		च्वंगु उपनां
थिनला	थिनला	थिला, ने.सं.कथं
		निगूगु ला (महिना)
थिला	थिला	ने.सं.कथं निगूगु ला
थिति	थिति	निमम, कानून
थिता	थिता	वारी, थुखे
दाफोस्वां	दाफोस्वां	चमेली स्वां

दिखा	दिल्ला	ने.सं.कथं गुंगूगु ला
दिवा	दिवा	घ्यः देवा
दिष्य	दिपाः	विश्राम, भासु
दिस	दिसि	संक्रान्ति
दियेखा	दिपंखा	दीपंकर यात्रा
दुतिना	दुतिना	दर्ता, प्रवेश, अर्पण
दुम्मा	दुन्ता	समर्पण, अर्पण, दुतिनेगु
देखा	देखा	दीक्षा
देबा	देछा	उपहार
देजला	देजला	देय् चाःहुलेगु जात्रा
देना	देना	दक्षिणा
देसला	देसला	धात्ये, सत्य
देहलपा	दोहलपा	समर्पण, अर्पण, लःल्हायेगु
धनामी	धनाश्री	स्वन्तिबलय् हालीगु
धरलपा	धरलपा	नेवाः म्येया लय्
धवःस्वां	धवःस्वां	नालेगु, कायेगु
धालेपति	धालेपति	पितृयात छायेत
धालेपति	धालेपति	माःगु स्वां
धालेपति	धालेपति	छताजि असारं
धालेपति	धालेपति	ह्वइगु स्वां
नःलास्वां	नःलास्वां	तछ्व, कःनि, फिइ

नह्लि	नःलि	पिनाः मोहनीबलय् ह्वइगु म्हासुगु स्वां नच्चाह्म, न्हूम्ह, क्वातुम्ह
नर्दावत्ता	नर्केचिता	साक्क भिंक ज्वरेयानाः नकीम्ह सुवाः
नर्किं	नर्किं	नेतृ, निर्देशिका
नर्गुमा	नर्गुमा	पात्रो, क्यालेण्डर
नर्च्चा	नर्च्चा	नःलि, कलिलो
नर्ति	नर्ति	तारा, नर्गु
नर्मि	नर्मि	पल्पसा
नर्मिला	नर्मिला	चन्द्रमा
नर्संचा	नर्संचा	प्रभात
नर्सति	नर्सति	नर्संचा, नर्सना
नर्सला	नर्सला	म्ह छम्हं शुद्ध यायेत म्हुतुइ कायेगु नीलः
नर्स्वां	नर्स्वां	छताजि स्वांया नां
नर्स्वाः	नर्स्वाः	सुगन्ध, वास
नर्सना	नर्सना	प्रभात, नर्संचा
नर्स्ता	नर्स्ता	निगू, निताजि प्रकार
नर्स्या	नर्स्या	निगू पतिचिंगु पाचा चिंगु वस्तु
नर्स्ता	नर्स्ता	गुजारा, प्रतिपाल

निसरा	निसरा	निधाः, निक्वःगु खुसिइ
नहसला	नहसला	पल्पसा, चट्याङ्ग
नहिलासू	नहिलासू	प्रसन्नता
नहूजला	नहूजला	नहूगु नकतिनि लूगु जः
नह्यूमिला	नह्यूमिला	मुसुकाःगु चक्कंगु
		तिमिला
पलभस	पलभस	पल्पसा, विजुली
पलाँसु	पलाँसु	सुथसिया ह्याउँगु जः
पलिना	पलिना	छगू पक्षय् लीगु ज्या
पलिमसी	पलिमसी	पल्पसा, नहसला
पलिमा	पलिमा	बाजंया छगू ताल
पलिसा (पलेसा)	पलिसा (पलेसा)	सत्ता, भर्ना, पलसा
पलिस्था	पलिस्था	नीस्वना, स्थापना,
		प्रतिस्था
पलेस्वां	पलेस्वां	कमलस्वां
पल्पसा	पल्पसा	नहसला, चट्याङ्ग
पसंगा	पसंगा	अमू, तराजु
पसता (पस्ताः)	पसता (पस्ताः)	इहिपाः, जंक्व थें ज्याःगु
		तःजिगु भ्वय्
पसूका	पसूका	न्याताजि रंगया का
		हिनातःगु पञ्चशूत्र
		का, क्वखा

यामिला	पामिला	पूर्ण चन्द्रमा
यान	पारु	प्रतिपदा
यालिज	पालिजा	छताजि पारिजात स्वां
यासा	पासा	मित्र, साथी
यास्वान	पास्वान	सँ प्याकेत माःगु
		गवयस्वां
यीज	पीजा	ब्वाँईया, फिज
यिव	पिचु	सम्म, चुल्लुसे, यच्चुसे
		च्वंगु, सुचुपिचु
यिया	पिया	प्रतिक्षा
यिला	पिला	चिग्वःगु सन्हूचा
युनबकं	पुनथकुं	पुण्यवती मिसा,
		ध्वंच्वले बाखंया मू
		नायिका
युनीव	पुनवि	पूण्यवती
युनिसा	पुनिसा	पुन्ही
युन्हिला	पुन्हिला	पुन्ही, महिना
यूमिला	पूमिला	पामिला, पूर्ण चन्द्रमा
यौभाल	पौभाल	परम्परागत चित्रकला,
		थान्का
युय्वां	फूस्वां	छताजि स्वांया नां
वबला	बछला	ने.सं.कथं न्हयगूगु
		महिना

वांला	बांला:	यैपुसे, हिसिदुम्ह
वांगला	बामिला	बापा: चन्द्रमा, अर्ध चन्द्रमा
विज्जानि	बिजकनि	मिस्तय् न्हाय्पनय् तीगु तिसा, राजमतिं तीगु तिसा न्हाय्पनय् तीगु तिसा न्हाय्पनय् तीगु तिसा
विबिलि	बिबिलि	बसुन्धरा
विबुलि	बिबुलि	बुइगु, तीयेगु, मलम वा चिकं
बसु	बसु	सत्ता, बदला, पलेसा
बसा	बुसा	ब्वयेगु पहः
ब्वला	ब्वला	सुथ न्हापां हालीगु नेवाःभ्येया लय्,संगीत
ब्वसा	ब्वसा	दासि वयेगु वा ह्वानाक्क मि च्याइगु पहः
ग्रोबुलि(बिदाबुलि)	ब्यांचुलि(बिहाँचुलि)	भरोसा, आधार, लिधंसा, तिबः
ब्वला	ब्वाला	वाःचायेगु, भाःपीगु, सम्भे जुइगु, थुइकेगु, तायेकेगु
रलसा	भलसा	
रालसा	भालपा	

सिंहना	भिन्तुना	शुभकामना
सिंदना	भिंखना	मनं भिंगु खनेगु
सिंजला	भिंजला	भिंगु, बांलाःगु, स्वस्थकर जः
मतजला	मतजला	मत या जः, ज्वाला
मतिना	मतिना	प्रेम, माया, प्रिति
मनमति	मनमति	सहृदयी
मनमयजु	मनमयजु	ईन्द्रायणी वा भगवती द्यःया छगू नां
मञ्जुश्री	मन्जुसिरि	मञ्जुश्री
मयजुलानी	मयजुलानी	मैयारानी
मन्तुना	मन्तुना	मन्तव्य, मनोकामना
मयजु	मयजु	सुश्री, श्रीमती, मैजु
मयतु	मयतु	पासा
मरुस्वां	मरुस्वां	छताजि स्वांया नां
माजु	माजु	भाःतया मां
मालश्री	मालश्री	मोहनी म्येया लय्
मिकु	मिकु	माघं सिमाय् त्वइगु छताजि स्वां
मिलिस्वां	मिलिस्वां	छताजि स्वांया नां
मिखा	मिखा	लोचन, नयन, दृष्टि
मिजला	मिजला	मिया ज्वाला, जः
मियुसा	मिपुसा	मियागु चीधंगु अंश

मिबाला	मिबवाला	मिया ज्वाला, राप
मिलदा	मिलखा	मिखा
मिला	मिला	चन्द्रमा
मिल	मिलि	साहिली, दथु, मभौला
मिहदासा	मिहबःसा	न्त्यवःसा, खेलौना
मुख	मुखू	कोपिला, ह्वयेत्यंगु स्वां
मुदील	मुखुलि	कोपिला, ह्वयेत्यंगु स्वां
मुनदा	मुलुपा	मुलपतिं ध्यानाः माथंबंक फ्यतुयेगु
मुसदा	मुसुकाः	न्हिलासू पिदंगु खाः
मुददा	मुकुन्दा	सुकुन्दार्थे च्वंगु आरती यायेगु मत
मुना	मुना	संकलन, संग्रह
मुजला	मूजला	म्हया क्वाःजः
मूति	मूति	साःगुति, मूति, यःगु, मूवंगु
मूदा	मूस्वां	धवःस्वांथें ज्याःगु बुंगच्चःयात छाइगु नस्वाःगु स्वां
मुली	मुलति	सार
मुददा	मेखला	जनी

मतीस (मीस)

मेवानी

मैजु

मैजु लानी

मोहनी

मेतसि (मेसि)

मैरानी

मैजु

मैजु लानी

मोहनी

मेवा

मैया रानी

मय्जु, सुश्री, श्रीमती

मय्जु रानी

मन मोहित जुइगु,

नेपालीतय्गु तःधंगु

नखः, दशै

मैया रानी

प्रिय, प्रियतमा, प्यारी

दक्षिण+पश्चिम दिशा

निर्मल, कञ्चन, सफा

दक्षिण दिशा

प्रेम, माया

उत्तर दिशा

यच्चुगु, सफागु

यायेगुसा या

यैयाःबलय् खपय् व

थिमिइ जात्रा

यानाहइगु त्रिशुल

आकारगु इन्द्रया मत

दक्षिण दिशा

यौन

पश्चिम

मौलानी

यज्जु

यंकुलि

यचु

यता

यःपा

यन्ता

याचुना

यासा

यांमत

मौलानी

यज्जु

यंकुलि

यचु

यता

यःपा

यन्ता

याचुना

यासा

यांमत

यिता

येचा

योता

यिता

येचा

योता

रञ्जना	रञ्जना	नेवाः लिपि मध्ये दकलय् बांलाःगु कलात्मक छता लिपि तिमिला
रमिला	रमिला	लसता, हर्ष, खुशी
रसता	रसता	चन्द्रमाया रश्मी
रश्मिला	रश्मिला	अतिकं बांलाःम्ह
राजमति	राजमति	ऐतिहासिक इतुंबाहाःया छम्ह मिसा पात्र
रिचु	रिचु	?
रिजु	रिजु	?
रुजला	रुजला	?
रुविनी	रुविनी	लुम्बिनी
लचना	लचना	सम्म, सुसंस्कृत, सोमत, हनाबना दुम्ह
लजना	लजना	मछाःम्ह
लना	लना	पियेगु, प्रतिक्षा
ललिचा	ललिचा	क्वाति दायेकेबलय् मी नापं ह्वायेगु छता जडिबूटी घाँय्
लयताः	लयताः	खुशी, हर्ष
लसकुस	लसकुस	स्वागतम्

लसता	लसता	हर्ष, खुशियाली, रसिक
लसना	लसना	कला, रस
लसदना	लसहना	बधाई
लसा	लसा	महत्वपूर्ण
लसिकल	लसिकल	रसिक, प्रेमकला
लदना	लहना	सभ्यता, सुसंस्कृति
लानी	लानी	रानी
लाया	लापा	लावः मरि, पुतली, लापचा
लाया	लाप्पा	ला तयाः छुनातःगु मरि, कुस्ति
लायलामा	लायलामा	कपं, लःसाः, इन्द्रधनुष
लिकुना	लिकुना	थातंच्वने, पनातःगु, थानाच्वंगु
लिजला	लिजला	प्रतिविम्बित जः, प्रकाश
लिधंसा	लिधंसा	आड, भरोसा
लिधना	लिधना	आड, भरोसा
लिबला	लिबला	मस्त ग्याइगु अवस्था वा पहः
लिसा	लिसा	तनेगु, सायेगु, हाकनं तयेगु
लुँच	लुँचि	लुँया सिन्हः

लुँद	लुँचु	लुँया धू
लुँडला	लुँजला	लुँ रंगया जः
लुँडला	लुँजला	सूर्यःया सुनौला प्रकाश
लुँति	लुति	लुँया तिसा, लुँसिन्हः
लुँद्यो	लुँपौ	लुँ सियातःगु पौ
लुँमिला	लुँमिला	लुँयागु चन्द्रमा
लुँस्वां	लुँस्वां	लुँ दयेकातःगु स्वां
लुँति	लुति	इन्द्रायणी, भगवती
लुँद	लुचु	लुचुक्क ल्होनेगु पहः,
		भंगलं पलाः छीगु
		पहः
लुँदना	लुदना	सन्तोष, सन्तुष्टी
लुँधना	लुधना	सन्तोष, सन्तुष्टी
लुँया	लुपा	उपलब्धि, फाइदा
लुँमना	लुमना	सम्भना, स्मृति, याद
लुँमंसु	लुमंसु	लुमंगु पहः
लुँडला	लूजला	लूगु जः
लुँमिला	लूमिला	नकतिनि लूगु तिमिला
लुँदक्षरी	लोकेश्वरी	लोकेश्वरया माजाः
लुँआ	लुआप्सा	पल्पसा, न्हसला
लुँआ	लुआप्सा	पल्पसा, न्हसला
लुँवमिला	वँचुमिला	वँचुगु रंगया मिला
लुँजला	वञ्जला	इहिपाःया कन्हय्कुन्हु

वर्णमा
वर्णा
वर्णा

वनेमा
वन्ता
वासा

व्रीमला
सचिका

श्रीमिला
सचिका

सजना
सतफलि
सति
सतिका
सतिना
सतिसा

सजना
सतफलि
सति
सतिका
सतिना
सतिसा

समा
समिल

समा
समिलु

त्यपू नापंया परिवार
थः कुलदेवता
इष्टदेवता पुज्याः
वनेगु ज्या
न्त्यज्याः वनीम्ह
पूर्व दिशा
बुँ ज्वते याइम्ह बैल,
दोहँ

चन्द्रमा
सचिकाथें च्वंगु
ह्याउँगु चिचीफ्वःगु
छताजि स्वांया नां,
रिबन, धागो
?

छताजि स्वांया नां
निकटम्, प्रतिव्रता
घनिष्ट, निकटम्
नजिक, निकटम्
सतिसाल, छताजि
सिमाया नां
श्रृंगार, छयूपा
भमचानाप वनीम्ह
पासा

समीशं	समीस्वां	समिसमाय् त्वइगु छताजि स्वांया नां
सनासु	सरासु	सब्बू चाया ई, सब्बू चान्हय्, सुनसान इलय्, छुं संगु चिस्सल वःगु सः
ससु	ससु	सरस्वती, ससुमांजु
ससुध	ससुधा	सहस्रधारा, दोछिध्वाः लः
सावा	सावा	थुसां हलो सायेकेगु जोते यायेगु ज्या
सिब	सिचु	शीतल, तांन्वःबलय् बाःवःगु, आनन्द वैगु छ्वाउँ फय्
सितला	सितला	तःकै वःगु ल्वय् लायेकाबीम्ह अजिमाद्यः
सितु	सितु	शुद्धगु घाँय्, दुबो
सिन्हायना	सिन्हःपता	सिन्हः तिनातःम्ह मय्जु
सिन्हालि	सिन्तलि	मल्होम्ह चित्याःगु म्ह दुम्ह मिसा, पातली
सिरपा	सिरपा	पुरस्कार

सिनसा	सिरसा	छताजि सिं वा सिसौ सिमा
सिनिमाया	सिरिमाया	श्रीमाया
सिल	सिलु	गोसाइकुण्ड, शिवया दृश्य खनीगु पुखू सिलुइ त्वइगु तुयूगु स्वां
सिलुशं	सिलुस्वां	ने.सं.कथं प्यूगूगु ला छताजि धातु वा चट्टान सी (मैन, भौ)
सिल्ला	सिल्ला	यागु स्वां
सिसा	सिसा	यच्चु, सफा भिंगु जः भिंगु जः
सीश्वां	सीस्वां	छताजि क्वखायेगु तिसा
सुव	सुचु	सुपाँय नायाः वःगु लः, खसुति, शीत लः
सुजला	सुजला	बादल
सुजुला	सुजुला	भिंगु मन, बिचाः, मतिइ दुम्ह मनू
सुता	सुता	
सुति	सुति	
सुपाच	सुपाच	
सुमति	सुमति	

सुमना	सुमना	भिङ्गु मन, बिचाः, मतिइ दुम्ह मनू
सुमलि	सुमलि	पुजाज्वलं तयेगु धकिं
सुमा	सुमा	इताः कायेगु ज्वलं, छगू धकि, थल
सुमि	सुमि	चम्चा पायेधंगु धवःचा, सुकुन्दाय् चिकं सायेगु धवः
सुमिना	सुमिना	चम्चा पायेधंगु धवःचा, सुकुन्दाय् चिकं सायेगु धवः
सुमिला	सुमिला	चन्द्रमा, तिमिला
सुलचन	सुलचन	चस्मा, सुलचं
सुना	स्वना	पलिस्था
सुन्ति	स्वन्ति	स्वन्हु तिथि, तिहार
दनादना	हनाबना	आदर, सम्मान, सत्कार
दलिमलि	हलिमलि	सकिमिला पुन्हीकुन्हु झः, देगः, चिभाःया न्त्यःने ब्वैगु थीथी बूगु बुबःया चित्रकला प्रदर्शन

दसना	हसना	सूचं, सन्देश, बुद्धि, चान्हय् त्वास्स नस्वाइगु म्हासुगु चिचीपवःगु स्वां, रजनीगन्धा स्वां
दागा	हामा	अभिभावक, संरक्षक, छैंया नायः वा नकिं
दाक्लासा	हावलासा	पल्पसा, न्हसला
द्विस	हिसि	नासलं ल्यूम्ह, बांलाःम्ह, कलां भय्ब्यूम्ह
द्विसवा	हिसिला	नासलं ल्यूम्ह, बांलाःम्ह, कलां भय्ब्यूम्ह
द्विसिस्सिना	हिसिलिना	हिसिं भय्ब्यूम्ह
द्विसू	हिसू	परिवर्तन
द्विसूकुं	हेराथकुं	हीरा थें जाःम्ह मय्जु
द्विसूकुं	ह्याउँबाला	ह्याउँगु स्वखा
द्विसूपा	ह्यूपाः	क्रान्ति, विप्लवी, परिवर्तन, हिसू
द्विसूपा	ज्ञानथकुं	छताजि स्वांया नां

- ० -

मिजं मस्तय्गु नां

रउजना आखः	नां	अर्थ
अइल	अइल	लिपांम्ह मचा
अगिंमथः	अगिंमथः	गबलें मसीकथं न्ह्याबलें मि च्याना च्वनीगु, अग्निमथ, यलया अग्निमथ
अगिन	अगिन	अविरल
अघौ	अघौ	अबेला, कुबेला
अजिल	अजिल	तिसिमाय् ह्वइगु चिचीप्वःगु तुयुगु स्वां
अनि	अनि	नमस्कार, अन्याये, भागियाये
अजः	अजः	उलुपा
अजल	अजल	उलुपा
अजू	अजू	आश्चर्य
अतल	अतल	चमेना, तुच्चा
अपसन	अपसन	अपसं
अमय	अमय	ला, न्या, ख्यें, लाभा, माय्, छाः बोध याइगु खँग्वः
अमलि	अमलि	तराजु, अमू
अमेली	अमेली	हनाबना
अमू	अमू	तराजु, ताल्जु, लनेगु ज्याभः

अना	अरा	दाजु
अलद्व	अलख	अलः
अलंगी	अलंगी	अलौकिक शक्ति दुम्ह
अद्वस	अहन्त	गर्मीया तिन्हिनय्
अद्वव	अहल	शिकार
अयसं	अपसं	व्रत
अस (असय)	अस्व (अस्वय)	आपाः हः दैगु भ्ताः सिमाय् भवाम्मचिंक चिचीपवःगु म्हासुक ह्वइगु स्वां अक्षता, कीगः
आद्व	आखे	
आगा	आगा	चा थल, चाया त्यप
आघा	आघा	तग्वःगु चाया थल
आडा	आजा	बाज्या
आडु	आजु	बराजु
आङ्ग	आज्जु	उद्देश्य, तातुना
आद्वल	आपुलु	उत्सुकता
आवा	आबा	तःबाः
आनीव	आभीर	लिच्छिविकालया छगू जात, सापू
आल	आल	कं दुगु गसिमाय् भवाम्मचिंक ह्वइगु वँचुगु स्वां
आलसं	आलः	सर्गः, आकास
आसामन	आसामरु	आसा मदुम्ह, आसा मयाइम्ह

इकन	इकन	यक्व, आपा:
इकु	इकु	रिङ्गता
इताक	इताक	इता:
इनाय	इनाप	अनुरोध
इनाय्	इनाय्	गणेश
इनास	इनास	गणेश
इबि	इबि	ईख, डाह, द्वेष
इल	इल	समय, ई
इलाम	इलाम	इला(द्यःया फुसय् तयेगुभल्लर)
उजं	उजं	आदेश, हुकुम
उजन	उजन	आदेश, हुकुम
उभान	उभान	केब
उत	उत	द्विचिंगु सुपाय्
उन	उन	रंग
उमू	उमू	तालजु
उलः (उलः)	उलः (उरः)	उल्का, न्हिपंताहा: नगु
उफोपले	उफोपले	छताजि नस्वा:गु वँचुगु स्वां, लिली, नीलकमल
उफोल	उफोल	छताजि नस्वा:गु वँचुगु स्वां, लिली, नीलकमल
उभन	उभन	अत्याधिक
उमुलि	उमुलि	अमू, तालजु
ओम्स	ओम्स	माक:धुँ, भालु

काङ्क	कजि	संयोजक
कङ्क	कनक	बुद्ध मध्ये छम्ह
कङ्क	कन्थक	सिद्धार्थ गङ्गु चेतक सल च्यः
कयं (कयन)	कपं (कपन)	इन्द्र धनुष, लायूलामा
कयल	कयल	चिनिया चा थल
कलद	कलख	कलः, पुजा थल
कालिस	कालिस	आकिवं
किंकर	किंकर	हारतिमांया चिधिकःम्ह काय्
किबः	किचः	छायाँ, गाजः
किकिंया	किकिंपा	बःया छ्यनय् च्वंगु तिसा
किक्ल	किचल	छायाँ, गाजः
कियाल	किपालु	छायाँ
किन्	किभू	क्यपू न्याताजि अन्न बूबः
		गुर्जुपिन्त दान यायेगु वस्तु
किगोल	किसलि	बःयात छाङ्गु जाकि व ग्वय्
		दुगु सलिं
कीगः	कीगः	पुज्यायेगु जाकि
कीगल	कीगल	पुज्यायेगु जाकि
कुव	कुचु	पीसे, म्हय् उलुउलु मिनीगु
		पहः, घुस
काचिला	कचिला	छता विखालु जडिबूटी
कुलां	कुलां	क्षितिज, बै व सर्गः स्वाःगु थें
		तावाकं खनीगु थाय्

कल्लि	कुलि	मितेरी, पासा
कल्लिस	कुलिस
कम्मिल्ल	क्वमिलु	थः क्वय् च्वनाः मेपिन्त हनाबना तयाः नाइक खँ ल्हाइम्ह
क्वाःजः	क्वाःजः	तापमान, तापक्रम
क्वाथ	क्वाथ	किल्ला, गढ
क्वातु	क्वातु	दुग्यंगु, स्यल्लाःगु, कत्तीगु, कस्सीगु
खसु	खसु	कुहिरो, हुस्सु
ख्यलु	ख्यलु	म्हपुजाय् मन्दलय् च्याकीगु ख्वाः हाकःगु इताः
ख्वसु	ख्वसु	सुपाँय्
खसुति	खसुति	सुपाँय्या लः
गज्ज (गज्जल)	गजू (गजुल)	देगःया दकलय् च्वय् च्वकाय् च्वंगु ब्व
गसि	गसि	गयेगु थाय्, लहरा
गाजः	गाजः	किचः, किपालु, हाँगाबिंगा दुगु भाडी
गुँसि	गुँसि	सिमाया लहरा, जंगली ताःहाकःगु घाँय्

गन्	गुनू	सुकूचिंगु फकंया दं, च्याकेबलय्
गल्	गुलु	नस्वाइगु छगू जडिबुटी
गुग्याः	गुल्पाः	ग्वल्लाःगु अय्लाः मुनीगु चा
गुलराः	गुलुभाः	थल, अय्लाखं वा थ्वं काःम्ह
ग्यसु	ग्यसु	मनू, नसालु, लत लगेजूम्ह
ग्यस्वां	ग्वय्स्वां	पिण्डपात्र
ग्यसाल	ग्वसाल	गुँच्चका
ग्यलि	घलि	तौल, वजन, घिसिमिसि, स्यल्लाः
ग्यमाः	घःमाः	मखमली स्वां, किजापुजायात
ग्यलु	घुलु	मदयेक मगाःगु स्वां
बकं	चकं	योजना, आयोजना
बमाः	चन्ताः	घण्टा वा ४४ मिनेट (पुलांभास)
बगं	चलं	अनौ, स्टेरिङ्ग, ट्याण्डल
बलख	चलख	ज्यापु, किसान
बलः	चलः	खुल्ला थाय्, न्हिला ख्वाः,
बाः	चाई	न्त्यू ख्वाः
बिडलाः	चिउताः	चञ्चल स्वभावम्ह मनू
		चिब्यागु छम्ह जक
		वनेज्यूगु लँ
		पहिरो
		पहिरो, भूक्षय
		चाकुगु माकुगु छतांबेस
		वास्ता, सरोकार

बिन्	चितु	वास वःगु दध्वी हाकुगु पु दयाः छचाःखेरं च्वामुसेच्चंगु ह्याउँगु हः दुगु स्वां
बिन्ना	चिपालु	श्रेष्ठतय् छगू थर
बिम्	चिमू	सिन्हं थल
बिन्	चिति	छताजि सिं
बिन्	चितु	छतावि जडिबूटी
बीन्ना	चीभाः	चैत्य
बीन्	चुलि	अंकूर
बिन्	च्वापु	हिउँ, बरफ
बुम्	छुमां	संकेत
ऊह	जः	ज्योति, प्रकाश
ऊहीन्	जःति	सदस्य
ऊहम्	जःमू	जपमाला
ऊहीसि	जःसि	सिजःया खासि
ऊहन्	जःलू	लूगु जः
ऊति	जति	ज्योति
ऊमि	जुमि	लँजुवाः, बटुवा
ऊजं	जूजं	हामू, हुलाकी, भवय् धाःवनीम्ह मनू
ऊदन्ना	जिहेरा	हेरा थें यःम्ह
ऊऊ	जुजु	राजा
ऊैन	जौभन	योवन, युवा

ज्ञान	ज्यान	प्राण
गाम्	भासु	आराम, विश्राम
गमि	भुमि	गुँइ, जंगलय् च्वनीपिं आदिवासी, बेहोसीपना
अगमि	भयामि	स्वयमसेवी, लय्ताःच्यः, लय्ताः ज्यामि
भवा	भवाता	प्रतिमा, सालिक
भवा	भवाला	भरना, क्वब्वाःलः
तजि	तजि	विवेक
तबागत	तथागत	बुद्धया छगू नां
तवन	तवन	वीरता
तदन	तपन	दुगुलिइ व दुथाय् हाकनं तनाबीगु ज्या
तय्जु	तय्जु	आकाभाकां खनीगु
तजि	तःजि	महत्त्वपूर्ण
तातुना	तातुना	लक्ष्य, उद्देश्य
तिकि	तिकि	फुति, थोपा
तिकु	तिकु	तिख्खर
तिबः	तिबः	तेवा, आडभरोसा, ग्वाहालि
तिलहिल	तिलहिल	तिसा, अभूषण
तुकु	तुकु	सिन्हः (मचाभासं)
तुजन	तुजन	माफिक
तुतुमान	तुतुमान	दुरु (मचाभासं), दुरु थें तुयूम्ह

नय	तुपु	धारणा
नयमिल	तुइमिल	तुयूगु मिला, चन्द्रमा
नयू	तुयू	तुइसेच्चंगु उं (रंग), श्वेत
नूडह	तूजः	पहः
नूलन	त्वलन	तोरण
नूक	थकू	थकुरी, ठाकुर, क्षेत्री, जातय्
		दकलय् च्वय्या वर्ग
बान	थनि	थौ, आः
बयू	थपू	विकास, उन्नति
बायन	थापन	स्थापना, थापना
बायन	थायूभु	तःजिगु भ्वजय् छ्यलीगु कयूभु
बिबिल	थिचिल	उखे
बीडह	थीजः	थीगु जः
बीनग	थीनगु	थीगु तारा
बीमत	थीमत	आपाः जः दुगु थीगु मत
बुलवा	थुलुवा	सिरपा, इनाम
दबुलि	दबुलि	मञ्च, दबू, स्टेज
दसि	दसि	प्रमाण
दसु	दसु	उदाहरण
दाति	दाति	माहिला
दाफो	दाफो	दाफवःस्वां
दिक्कु	दिक्कु	बिसौनी, स्टेशन
दिगि	दिगि	बौद्ध आगं

दिस्यद्वा	दिपंखा	दिपंकर यात्रा
दिस्य	दिपु	बिसौनी, स्टेशन
दिसि	दिसि	संलू, संक्रान्ति
दुबल	दुकुलु	पुष्टगु, दंकदुगु, जा:गु
दुगन	दुगन	दोब्बर
दुगल	दुगल	मेरुदण्ड
दुवि	दुचि	संस्कृति, तजिलजि
दुजल	दुजल	सदस्य
दुदं	दुदं	भरिपूर्ण
दुतिना	दुतिना	समर्पण, दोहलपा
दुन्ता	दुन्ता	समर्पण, दोहलपा
दुधन	दुधन	पुरखाया सम्पत्ति
देखा	देखा	दीक्षा
देगू	देगू	सिन्काधुं
देछा	देछा	उपहार
देपं	देपं	ब्याज
देबः	देबः	द्वःनेया ब्व, बः, पौ
देवः	देवः	पिबःसा
देवा	देवा	दीप, पाला
धलि	धलि	धौ
धमू	धमू	मू दुजः
धाकु	धाकु	तःगवःफय्
धुकुमान	धुकुमान	कौतुहल, सस्पेन्स

धुँज	धुँजु	धुँ थें वीर, बहादुरम्ह
धुन	धुनू	बुल्लुसे च्वंगु खसु, तुवाँलो
धुसः	धुसः	रसायनविद्, धुल्य् त्वाकज्याःगु
		लुँ लिकाये सःम्ह
धूस्वां	धूस्वां	तकितकि जुयाः भवाम्म त्वइगु
		ह्याउँगु छताजि स्वांया नां
नखल	नखल	नखः, चाडपर्व
नगति	नगति	तारा
नग	नगु	तारा
नगमान	नगुमान	पात्रो
नचु	नचु	मिहिन, धूथें मिहिन
नबि	नबि	ऊनं थानातःगु कापः
नबु	नबु	ऊनं थानातःगु कापः
नमि	नमि	मि च्याःगु सर्गः, ह्याउँगु निभाः
नवाः	नवाः	मिश्री
नसन	नसन	नसंचा, सुथ, मिमिरे
नसना	नसना	मिमिरे, नसंचा, सुथ
नसं	नसं	सर्गः, आकास
नसंचा	नसंचा	प्रभात, सूर्बः लुइन्त्यःया ई
नस्वाः	नस्वाः	सुगन्ध, वासना
नायः	नायः	अध्यक्ष, नाइके, नेता
नायू	नायू	कमलो, कलिलो
नासल	नासल	हिसिं भयब्बूगु, कलापूर्ण, रसपूर्ण

नासः	नासः	कलां जाःगु, हिसिं भय्ब्यूगु
निगल	निगल	शहर
निप	निप	शुद्ध, पवित्र
निपु	निपु	निगू हाकःगु वस्तु
निभाल	निभाल	सूर्क्षःया किरण
निभाः	निभाः	सूर्क्षःया लुमुगु व क्वाःगु जः
निलख	निलख	पवित्रगु लः
निसु	निसु	मसिनो, नचु, मिहीन
नीलः	नीलः	शुद्ध पवित्रगु नीगु लः
नुगः	नुगः	हृदय, मुटु
नुगल	नुगल	हृदय, मुटु
नेपाः	नेपाः	नेपाल
नेवाः	नेवाः	नेपाःया स्वनिगलय् च्वनीपिं
		प्रमुख आदिवासी जाति
न्हिलु	न्हिलु	न्हिसुदंगु ख्वाः, न्हिलाख्वाः
न्हिसु	न्हिसु	प्रशन्नता
न्हिलासु	न्हिलासु	प्रशन्नता
न्हू	न्हू	नविन, नूतन
न्हूसः	न्हूसः	नव आवाज
न्हूछें	न्हूछें	न्हूगु छें
न्हूजः	न्हूजः	न्हूगु जः, नकतिनि लूगु जः
न्हूधाः	न्हूधाः	नवीकरण
न्ह्यज्याः	न्ह्यज्याः	न्ह्यःने वनीम्ह

अल	न्त्यलु	अग्रज, अगुवा, नेता, न्त्यचिलीम्ह मनू
अलवा	न्त्यलुवा	अग्रज, लँ क्यनीम्ह, पथ प्रदर्शक, अगुवा
अल्लास	न्हिलासु	मुस्कान, हँसिलो
अल्ला	न्त्यूखा:	हसमुख, न्हिलाखा:
अल्ला	न्त्यूस:	मुस्कान सः, न्त्यूगु सः
अल्ल	न्त्यैपु	यैपुगु, यःगु मनोरञ्जनात्मक
अल्ल	न्वकू	उपाध्यक्ष
अल्ला	पता:	ध्वजा, झःखः, देगलय् व बाहा: बहिलिइ न्त्यःने यखाइगु सिजः, ली वा लुँया ताःहाकःगु पता: पलाः, पाइला
अल्ला	पलाख	बाजंया छगू ताल
अल्लिगा	पलिमा	पलेस्वां, कमल स्वांया हः
अल्लद	पलेहः	पा जुया कःवैगु मलः, चदयाङ्ग,
अल्लद	पामलः	छैय् कःसा चिरि बाइगु मलः ग्वयस्वां हनातःगु माः
अल्ल	पास्वां	गुथिया नियम सफू
अल्ल	पिकापू	सम्म, माथंवंगु यच्चुसे, चुलुगु
अल्ल	पिचु	धैर्य
अल्ल	पिलु	म्हुतुं प्वीगु छताजि बाजं,
अल्लान	पिवान	पिवांचा

पिवाः	पिवाः	पिवाल, पाले, चौकिदार, पहरेदार
पीजा	पीजा	ग्वःजाय् च्वकाय् मिखा कंकेत थें माय् वा हाकुमुस्या तिकातःगु ब्वाईया
पुता	पुता	थःम्हं बुइकाम्ह दकलय् यःम्ह मचा
पौभाः	पौभाः	थाङ्गा, खातुगु कापतय् च्वयातःगु परम्परागत चित्रकला
फुजु	फुजु	ज्यू, फु धैगु अर्थ
बखुमद	बखुमद	बौस्वां, करवीर स्वां
बाथः	बाथः	चलाखम्ह, कतिलाके सःम्ह, न्हीकीम्ह विदुषक
बिजं	बिजं	समापन, विसर्जन, अन्तिम
बिस्कन	बिस्कन	अलग्ग, बेग्लै
बिक्	बिक्	बेखा, फोहार लः वनीगु ध्वंप्वाः
बिक्ति	बिक्ति	चान्हय् चाःहिलीपिं प्रहरी, बेखाध्वं
बीनिभाः	बीनिभाः	बीत्यंगु ह्याउंगु निभाः
बुला	बुला	कः, स्यः, क्वें तयाः दयेकातःगु भ्वय्या छता क्वाः कःक्वाः
बुलु	बुलु	कःनि, मुस्या, छ्व व मेमेगु बूबः सियाः क्यलाः लखय्

विदाँकली

बिहाँचुली

दायेकाः त्वनेगु छता नसा
नसंचा इलय् हालीगु नेवाः

बदा

बेखा

म्येया धुन, लय्
बिकुध्वं, ध्वंप्वाः, मस्त
मम्वाःपिनि म्वाःम्ह काय्या नां

बाय्स

ब्वाय्सु

विशेषण

बलिं

भलिं

भण्डारी

बःकु

भःजु

भट्ट, ब्राम्हण

बागि

भागि

अन्याय

बाऊ

भाजु

श्रीमान्, भलादमी

बाबा

भाबा

बः (मचाभासं)

बिंबाडी

भिंकाजी

भिंम्ह, भिंतुनीम्ह मनू

बिंबाः

भिंखाः

भिंम्ह मनूया खाः लसिवःम्ह
मनू

बिंऊ

भिंजः

भिंगु बांलाःगु नीगु जः

बिंसू

भिंपू

मुगा, छताजि ह्याउँगु रत्त

बिंला

भिंला

भिंगु महिना

बुदा

भुखा

लौका, तुम्बा

बुऊ

भुजु

श्रेष्ठ जातिया छगू थर

बुदाय्

भुखाय्

भूकम्प

बुशाः

भुज्याः

संरक्षक

बुलां

भुलां

जादुगर

बुलं

भुलुं

छम्ह देवीया नां, सुपतलि

मवाळाडी	मचाकाजी	चीधिकःम्ह काय्यात मायां सःतीगु पहः
मतडा	मतजः	मतया जः, दीप, प्रकाश
मताय	मताप	एकसुर
मति	मति	मन, दिल, हृदय
मतिग	मतिगः	मायाया थाय्
मतिडा	मतिजः	प्रेम किरण
मतु	मतुक	श्रीपेच, मुखः, तपुलि
मतू	मतू	मुकुट, श्रीपेच
मन	मन	हृदय, दिल, मति
मनू	मनू	मानव, मान्छे, व्यक्ति
माथं	माथं	थःगुपना, तरिका, समथल
मण्ड	मन्दः	मण्डप, मण्डल
मल	मलः	वज्र, चट्याङ्ग, ड्रागन
मलद	मलख	वज्र, चट्याङ्ग, ड्रागन
मदाडा	महाजु	सिपाही
माकु	माकु	काजुयागु थें साःगु सवाः
मिडा	मिजः	मियागु जः, राप, ज्वाला
मिडल	मिजल	मियागु जः, राप, ज्वाला
मिचू	मिचू	अंगःचु
मिच	मित्स	दाख, अंगुर
मिमल	मिमलः	मि जुयाः कःवैगु मलः, चट्याङ्ग
मिलाळां	मिलाखों	बच्छि च्याःगु सिंका

मिलाबाहः	मिलाप्वाः	चिलाखथें च्याइगु मि च्याःगु सिँ
मिलान्	मिलालू	लूगु तिमिला
मुदः	मुखः	मुकुट, पगडी
मुद्व	मुखू	कोपिला
मुद्याहः	मुस्याः	चिलाख, चिराग
मूडाहः	मूजः	म्हया क्वाःजः, मू दुजः, कार्य समिति, सदस्य
मूति	मूति	यति, साःगु भिंगु थ्वँ
मूसः	मूसः	पीजा कंगु अय्लाः, मिखाकंगु ब्वाईया वःगु साःगु अय्लाः
मूसल	मूसल	पीजा कंगु अय्लाः, मिखाकंगु ब्वाईया वःगु साःगु अय्लाः
मूस्वां	मूस्वां	बुंगद्वःयात छाइगु सियूगु नस्वाःगु स्वां
म्हगस	म्हगस	सपना, स्वप्न
यव	यचु	निर्मल, कञ्चन, सफा
यजु (यज्जु)	यजु (यज्जु)	यःम्ह, प्रिय, प्यारी
यज्यू	यज्यू	यःम्ह, प्रिय, प्यारी
यति	यति	मूति
यंकुलि	यंकुलि	इशान, उत्तर-दक्षिण कोण
यमि	यमि	यैया बासिन्दा
यमु	यमु	याउँगु, हल्कागु

यन्	यर	प्रिय, यःम्ह
यन्ना	यरा	प्रिय, यःम्ह
यन्त्र	यरङ्ग	शोभायमान, तसकं बांलाःगु
यन्	यरे	प्रिय, यःम्ह
यलद्वार	यलबुकः	इन्द्रकमल स्वां
यल	यलु	यलम्बर
याँडसु	याउँसु	शान्ति
यासु	यासु	क्रिया
याँलवं	याँलचं	दूरबिन, टेलिस्कोप
याँल	याँलु	तापाकं तापाक्क खनीगु दृश्य
याँबल	याँचिल	थुखे
यैसु	यैपु	यःगु, न्त्यैपुगु
लकस	लकस	वातावरण, पर्यावरण
लखु	लखु	लः, मुलु घ्वायेगु अंगू
लबु	लबु	छाल, तरङ्ग, किसिदम्बो
लयता	लयताः	खुशी
लसकुस	लसकुस	स्वागत
लसना	लसना	सभ्य, लयताः, खुशी
लसया	लसपा	हर्ष
लसं	लसं	लयताल
लहन	लहन	शिष्टता, संस्कृति, सभ्यता
लहना	लहना	सभ्य, सभ्यता
लःसा	लःसाः	कपं, लायलामा, इन्द्रधनुष

लँङुवाः	लँजुवाः	पथिक, बटुवा
लायूकू	लायूकू	राजदरवार, जुजु च्वनीगु छें
लायू	लायू	राजकुमार
लायूलागा	लायूलामा	इन्द्रधनुष, कपं,
लायू	लायू	छायेपीगु ज्या
लिचः	लिचः	दोपं, अवगाल, अजयू, परिणाम
लिचः	लिचः	नतिजा, परिणाम
लिचू	लिचू	अंया घःचाः
लिजः	लिजः	प्रतिविम्बित जः, प्रकाश
लिधन	लिधन	लिधंसा, भरोसा
लिपू	लिपू	लिसः
लिपुत	लिपुत	लिसः
लिपुल	लिपुल	लिसः
लिबः	लिबः	लिधंसा, ल्यूने बीगु बः
लिबि	लिबि	पार्क, छेंया जःखः च्वंगु
		चकं थायू
लिसन	लिसन	जवाफ
लिसवाः	लिसवाः	परिणाम, लिचः
लिसं	लिसं	सामान स्वायेगु वस्तु, रसायन
लिसः	लिसः	प्रतिध्वनि, उत्तर, जवाफ
लै गङ्गु	लुंगजू	मोहनी, फूलपाती व जंक्व
		यायेत माःगु स्वां

लुङ्गः	लुङ्गः	लुङ्गागु थें ह्याउं म्हासुगु जः, सुनौलो प्रकाश
लुङ्गि	लुङ्गि	लुङ्गिसिन्हः
लुङ्गा	लुङ्गाभ्याः	लुं सियातःगु कलात्मक भ्याः
लुङ्गिता	लुङ्गिभाः	सुर्बः ल्वीगु-बीगु इलय्या ह्याउंगु जः
लुङ्गिता	लुङ्गिताः	लुङ्गागु पताः, ध्वाँय्
लुङ्ग	लुङ्गु	न्यताःया गाः, डिम्पल
लुङ्गे	लुङ्गु	लुं थें म्हासुगु तुकंमा, तूमायागु बुं ह्वःगु स्वां
लुङ्गा	लुङ्गाभाः	सूर्बः, लुं रंगया सूर्बःया जः
लुङ्ग	लुङ्गु	छताजि मेय्या म्हय् च्वंगु लाया प्रकार
लुङ्ग	लुङ्गु	छताजि लाया प्रकारया नां
लुङ्गन	लुङ्गन	सन्तोष, सन्तुष्टि
लुङ्गन	लुङ्गन	सन्तोष, सन्तुष्टि
लुङ्गा	लुङ्गाः	उपलब्धि, फाइदा
लुङ्ग	लुङ्गु	धतुरया पु, न्यताःगाः
लुङ्गस	लुङ्गसु	लुङ्गु पहः
लुङ्गन	लुङ्गन	स्मरण, सम्भ्रना
लुङ्गिन	लुङ्गिन	?
लुङ्गङ्ग	लुङ्गुजः	लुङ्गुङ्गु जः, किरण

लगु	लुमु	तान्वः व चिकु मजुगु अवस्था,
लगु	लुभु	सन्तुलित पाय्छिगु तापक्रम
लूङ्ग	लूजः	लुँयागु भु, देमा
		नकतिनि लूगु जः, सूर्योदय
लूनिनाङ्ग	लूनिभाः	नकतिनि लूगु निभाः जः
लूसः	लूसः	नकतिनि,
		भतिभति तायेदुगु सः
लेसर	लेसर	लेसर, जः,
		ज्वाल्ल थिकेगु मेशीन
लोकेश	लोकेश	लोकेशवर,
		बुद्ध जुइ न्ह्यःया अवस्था
वंकुरि	वंकुरि	संलू
वंकुलि	वंकुलि	मसान्त
वासिंभाजु	वासिंभाजु	हारतीमांया मचाया नां
संभ्याः	संभ्याः	कलात्मक बुद्धा कियातःगु
		सिँयागु भ्याः
सँय्जु	सँय्जु	सँय् भाजु, सँदिय्या भाजु
सगं	सगं	सगुण,
		भिज्याय् बीगु धौ छ्यें सगं
सगन	सगन	सगुण,
		भिज्याय् बीगु धौ छ्यें सगं
सनिल	सनिल	सन्ध्याकाःई

सयू	सफू	किताब, पुस्तक
सबू	सब्बु	नसंचा स्वयाः न्ह्यःया ई
सलिल	सलिल	म्ह, शरीर
सरगत	सरगत	आकास, आलः, सर्गः
सर्गः	सर्गः	आकास, आलः
सर्ज्यान्त	सर्ज्यान्त	दुरुष्ट, स्पष्ट, गथे खः अथे हे, ज्वलन्त उदाहरण, समेत
सरासु	सरासु	सब्बूचा, बाचा ई
ससु	ससु	सरस्वती
सहलह	सहलह	सहमति, समभ्दारी, छलफल, सल्हा साहुति
सिंच	सिंच	सिउंदो, मिस्तय् छ्यनय् सँ निब्वया दथुइ च्वंगु ध्वः
सिन्हः	सिन्हः	टीका
सिन्हःमू	सिन्हःमू	सिन्हःथल
सिरिमन्दः	सिरिमन्दः	श्रीमण्डप
सिरिमान	सिरिमान	श्रीमान्
सिलः	सिलः	श्लोक, सिरक
सुकुन्दराज	सुकुन्दराज	श्रावण महिनाय् त्वइगु स्वांया नां
सुचु	सुचु	यचुपिचु, सफा
सुजु	सुजु	?

मति	सुति	खसुति, शीत
मब	सुथ	सुर्बः ल्वीत्यंगु ई, चः तुइगु
मबां	सुथां	पाय्छिगु व्यवस्था, उपयुक्त
मधासि	सुधान्त	सर्ज्यान्त, समेत
मयास	सुपाय्	बादल, खसुपाय्
मनाय	सुभाय्	धन्यवाद
ममि	सुमि	सुकुन्दाय् चिकं सायेगु चम्चा
मवाः	सुवाः	आशीर्वाद, आशीष, आसिका, नसा ज्वरे याइम्ह
मसाः	सुसाः	स्याहार
मसाल	सुसाल	स्याहार
मूबं	सूचं	हसना, सूचना
स्याब	स्याखु	छगू प्रकारया सँय् कुसा
स्याब	स्याचु	नुगलय् तिक्क मिनीकथं लिच्चः लाइगु पहः
स्वनिगः	स्वनिगः	यै, यल, ख्वप स्वंगू शहर, देय्, उपत्यका
स्वयनगू	स्वयेनगू	आक्सय् भवःलाक्क खनेदैगु स्वंगः नगू, तीनतारा
स्वग	स्वर्ग	नर्कया अःखः
श्रीज	श्रीजु	भलादमी भाजु
हकपाल	हकपाल	हःपाः, प्रोत्साहन
हःपाः	हःपाः	प्रोत्साहन, प्रेरणा, सान्त्वना

दङ्	हजू	अनुमति, आदेश, हनाबना तथा: खँल्हायेगु
दङ्ताः	हःताः	लडाई, आक्रमण
दङ्नि	हनि	हनिचा, अले
दङ्लिं	हलिं	विश्व, संसार
दङ्गु	हँय्जु	श्रेष्ठतय् छताजि थर (खप)
दङ्था	हाथ्या	नायः, नाइके, अभिभावक, संरक्षक, छँया मुली
दङ्म	हामू	जूजं, हल्कारा, पौ ब्यूवनीम्ह, भ्वय् धाःवनीम्ह
दङ्ड	हिउँ	च्वापु, वरफ
दङ्कु	हिकु	मोड, ख्वयेगु छगू पहः
दङ्मि	हिसि	नासलं ल्यूम्ह, बांलाःम्ह, सुन्दरता
दङ्मू	हिसू	परिवर्तन
दङ्गुना	हुइना	हल्ला
दङ्बि	हुचि	बय्बय्, हुइना बुइना, हल्ला
दङ्बि	हुति	तागत, पराक्रम, आँट
दङ्क	हेकू	गंया चुकू (कथि)
दङ्गिम	ह्यःमि	तसकं ययेकीम्ह, मतिनामि, प्रेमी
दङ्गिनिताः	ह्याउँनिभाः	ह्याउँसे थीगु निभाःजः
दङ्गु (दङ्गु)	ह्यःजु (ह्योजु)	ह्ययेके सःम्ह मनू
दङ्ग्याः	ह्यूपाः	कान्ति, परिवर्तन

नां : प्रेम साय्मि (प्रेम नारायण मानन्धर)
मां : स्व.देवमाया मानन्धर अबु : स्व. बेखानारायण मानन्धर
छँजः : रेणुका मानन्धर (तिरिमय्जु),
काय्भौपिं : प्रज्वल (लुमन्ति)+लक्की महर्जन,
लूजः+लूजला महर्जन,
म्ह्याय् दिलाजंभाजु : लिसा+सुभाकर, काय्छय्-पलेसा,
म्ह्याय् छय्पिं : देजला व वञ्जला ।

बुदिं : ने.सं.१०७१ पोहेलागाः ५ (वि.सं.२००७ माघ २५)
थाय्बाय् : शान्ति टोल, गोंगःबुँ ४ 'ख'
फोन : ४३५४५६०, ९८४९६९९३८२
शिक्षा : एम.ए. नेपालभाषा
सफू : दोलखाया नेपालभाषा खँपु मुना, नेवाः नां मुना ब्व-१/२,
नेपालभाषा अःखः खँवः मुना (प्रेसय्)
चवसु : थीथी नेपालभाषा पत्रपत्रिकाय् भाषिक व सांस्कृतिक चवसु पिथना
अनुभव : वि.सं.२०४८ निसं २०६१ तक रेडियो नेपालया राष्ट्रिय प्रसारणाय् नेपालभासां
बुखँ ब्वनेगु, सम्पादन, अनुवाद व चवयेगुया नापं रिपोर्टिङ यातागु नापं
जीवन दबू ज्याइवः तं न्ह्याकागु । वि.सं.२०६२ निसं २०६३ तक मैत्रि एफ.एम.य्
नेपालभासां बुखँ ब्वनेज्या जूगु । चवसापासाया डिक्सनरी कमिटी पाखें पिदंगु
A Dictionary of Classical Newari - 2011 N.S. सफूया लागि च्याम्ह मध्ये
थम्हं तं खँवः मुनेज्या जूगु ।
लजगाः : वि.सं.२०३७ निसं २०६७ तक सिद्धार्थ वनस्थली इन्स्टिच्यूट स्कूलय् अंग्रेजी,
नेपाली, कृषि व सामाजिक शिक्षाया अध्यापन ।

पत्रिका सम्पादन

- त्रिचन्द्र कलेजपाखें पिदनीगु जः दँपौ ल्याः ८ व ९ या सम्पादक,
- केन्द्रीय मानन्धर संघपाखें पिदनीगु लुमन्ति दँपौ स्मारिका यःसिं ल्याः २०, २१, २२ व २३ या सम्पादन । पलिस्थाया व्यवस्थापक

सामाजिक सेवा :

थौकन्हय् पलिस्थाया साहित्यिक व सांस्कृतिक नेपालभाषा खलःया छ्याञ्जे व
ज्ञानमाला भजन खलः(स्वयम्भू) या ल्य् छ्याञ्जेकथं ज्या सनाच्चनागु ।